

Seletuskiri

Eesti seisukohad Euroopa Liidu ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi vahelise noorte liikuvust käsitleva lepingu läbirääkimiste kohta

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse seisukoht antakse Euroopa Liidu Nõukogu otsuse eelnõu kohta:

- Nõukogu otsus, millega antakse luba alustada läbirääkimisi Euroopa Liidu ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi vahelise noorte liikuvust käsitleva lepingu üle, COM(2024) 169

Otsuse eelnõuga antakse Euroopa Komisjonile luba pidada läbirääkimisi Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigiga (edaspidi *Ühendkuningriik*) lepingu sõlmimiseks noorte liikuvuse valdkonnas. Liikuvuse“ all on mõeldud füüsilise isiku elamist, st alalist viibimist riigis.

Läbirääkimiste ja lisalepingu sõlmimise vajadus on tingitud Ühendkuningriigi lahkumisest Euroopa Liidust (edaspidi *EL*). Alates 1. jaanuarist 2021 toimib EL-i ja Ühendkuningriigi vahel kaubandus- ja koostöölepe. Kehtiv leping tegeleb suuresti isikute sisenemisega ja ajutise viibimisega ärilistel eesmärkidel, mis on piiritletud konkreetse tegevusega (nt teenuse osutamine). Kehtiv lepe näeb siiski ette ka sotsiaalkindlustuse koordineerimist, mis toetab liikuvust EL-i ja Ühendkuningriigi vahel riigisisese õiguse alusel, kuid noorte liikuvuse soodustamist EL riikide ja Ühendkuningriigi vahel ei ole eraldi eesmärgina käsitletud.

Praegune koostööraamistik on seega puudulik ja mõjutab negatiivselt noorte võimalusi saada kogemusi välismaal ning osaleda koostööprojektides noorte, hariduse ja teaduse valdkondades. Ühendkuningriik on juba pöördunud mõnede liikmesriikide poole kavatsusega sõlmida kahepoolseid noorte liikuvust käsitlevaid kokkuleppeid (nt luues eraldi noorte viisakava), kuid see võib viia EL-i liikmesriikide ja nende noorte ebavõrdse kohtlemiseni. Seetõttu soovib Euroopa Komisjon astuda EL-i nimel läbirääkimistesse Ühendkuningriigiga, et sõlmida noorte liikuvust puudutav kaubandus- ja koostöölepe lisaleping viisil, mis võimaldaks kohelda EL-i liikmesriikide kodanikke ühtsel alusel ja oluliselt parandada noorte liikuvuse tingimusi.

Antud EL Nõukogu otsusega antakse mandaat läbirääkimiste alustamiseks ja kinnitatakse üldised läbirääkimissuunised. Eesti toetab läbirääkimiste alustamist Ühendkuningriigiga noorte liikumise soodustamiseks EL-i ja Ühendkuningriigi vahel, et saavutada EL-i kodanikele võrdsed tingimused ja võimalused õppimiseks või õppepraktikaks ning õppetaskude vähendamine õppimiseks Ühendkuningriigis.

Eesti noorte huvi Ühendkuningriigi ülikoolides õppimiseks on jätkuvalt suur - 2021/2022 õppeaastal õppis seal 615 eestlast. Aastatel 2021–2023 taotles tähtajalist elamisloa õppimiseks Eestis 16 Ühendkuningriigi kodanikku (keskmiselt 5,3 elamisloa õppimiseks taotlust aastas).

Vabariigi Valitsuse otsuse eelnõu ja seletuskirja koostasid Siseministeeriumi EL ja välissuhete osakond ning piirivalve- ja rändepoliitika osakond. Valdkonna eest vastutab Siseministeeriumi sisejulgeoleku asekancler Joosep Kaasik (joosep.kaasik@siseministeerium.ee).

2. Taust

1. veebruaril 2020 astus Ühendkuningriik välja EL-ist¹, mille tõttu sõlmiti EL-i ja Ühendkuningriigi vaheliste suhete reguleerimiseks kaubandus- ja koostööleping², mis jõustus 1. mail 2021. Ülemineku perioodi (1. veebruar 2020 – 31. detsember 2020) lõppedes lõppes ka isikute vaba liikumine EL-i ja Ühendkuningriigi vahel.

Kuivõrd „liikuvuse“ all mõistetakse füüsilise isiku elamist, st alalist viibimist riigis, siis sellest tulenevalt ei käsitleta antud teemat selgesõnaliselt ka sõlmitud kaubandus- ja koostöö lepingus. Samas sisaldab antud leping sotsiaalkindlustuse koordineerimist käsitlevaid sätteid (artiklid 488 – 491 ning eraldi sõlmitud sotsiaalkindlustuse koordineerimise protokoll), mis toetavad isikute liikuvuse võimalust mõlema lepingu osapoole – ehk EL-i ja Ühendkuningriigi – õiguse alusel. Teisalt märgitakse EL-i ja Ühendkuningriigi poolt avaldatud poliitilises deklaratsioonis³, et pooled on nõus arutama tingimusi oma territooriumile sisenemiseks ja seal viibimiseks sellistel eesmärkidel nagu näiteks teadustöö, õppimine, koolitus ning noortevahetus.“ (§ 51).

Ühendkuningriigi lahkumise järel EL-ist on oluliselt vähenenud võimalused mõlemapoolseks noorte-, haridus- ja kultuurivahetuseks. EL-i noortel, kes soovivad EL-i haridusprogrammide raames sooritada Ühendkuningriigis õppepraktikat või õpipoisiõpet, on vajaliku viisa taotlemine komplitseeritud. Puudub regulatsioon õppepraktika, tööpraktika või õpipoisiõppe käsitamise kohta.

Kokkuvõtvalt on viimastel aastatel EL-i ja Ühendkuningriigi vaheline isikute, sealhulgas noorte liikumine oluliselt vähenenud. 2023. aasta juunis lõppenud õppeaastal lahkus Ühendkuningriigist 87 000 EL-i kodanikku rohkem kui sinna saabus. Eeskätt on see olukord mõjutanud EL-i ja Ühendkuningriigi noorte võimalusi osaleda noorte-, kultuuri-, haridus-, teadus- ja koolitusvahetustes. Olukorra parandamiseks pöördus Ühendkuningriik 2023. aastal mitme liikmesriigi poole kavatsusega pidada läbirääkimisi noorte liikuvust käsitlevate kokkulepete üle, mis põhinevad Ühendkuningriigi noorte liikuvuse viisakaval. See lähenemisviis tooks kaasa EL-i kodanike erineva kohtlemise.

3. Otsuse eelnõu sisu ja menetlemise seis

Hetkel reguleeritakse EL-i ja Ühendkuningriigi vahelist isikute liikuvust vastavate riiklike (sisserände-)eeskirjadega.

¹ ELT L 29, 31.1.2020, lk 7

² [Ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning teiselt poolt Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi vahelise kaubandus- ja koostöölepingu artikli 8 lõike 1 punktiga p loodud erikomitee otsus nr 1/2021, 29. oktoober 2021, mis käsitleb sotsiaalkindlustuse koordineerimise protokollis lisade muutmist \[2021/2114\]](#)

³ Poliitiline deklaratsioon, millega kehtestatakse Euroopa Liidu ja Ühendkuningriigi tulevaste suhete raamistik (ELT C 34, 31.1.2020, lk 1).

EL-is on Ühendkuningriigi kodanike liikuvus sätestatud järgmiselt:

- Liit on kehtestanud õigusaktid, mida kohaldatakse kolmandate riikide kodanike suhtes seadusliku rände valdkonnas. Mõnel juhul reguleeritakse nendega teatavatesse kategooriatesse kuuluvate kolmandate riikide kodanike liikmesriiki sisenemise ja seal elamise tingimusi. Kõige olulisemad õigusaktid on sinise kaardi direktiiv⁴, üliõpilaste, praktikantide ja teadlaste direktiiv⁵ ning ühtse loa direktiiv⁶.
- Kolmandate riikide üliõpilased võivad töötada vähemalt 20 h nädalas või vastav tundide arv kokku aastas sõltuvalt liikmesriigi õigusest.
- Kolmandate riikide üliõpilasi ei ole kohustust kohelda võrdselt EL kodanikega õppemaksu, sotsiaaltoetuste jne osas. Üliõpilastele kohaldub üldiselt tervisekindlustuse nõue vastavalt liikmesriigi õigusele.
- Kolmandate riikide üliõpilastel on õigus jääda liikmesriiki kuni üheksaks kuuks töö otsimise või ettevõtte asutamise eesmärgil.
- Ühendkuningriigi kodanikud võivad viibida liidus viisavabalt kuni 90 päeva 180-päevase ajavahemiku jooksul (võimalus tegeleda sellel ajavahemikul tasustatava tegevusega sõltub riigisisestest õigusest)⁷.

Eestis on eelpoolnimetatud EL direktiivid üle võetud välismaalaste seadusega.

- välismaalased võivad Eestis viibida seadusliku aluse olemasolul (s.t viisavaba liikumine, Eesti või Schengeni liikmesriigi viisa või elamisluba) ja õppida, osaleda õppepraktikal jne kuni 90 päeva 180-päeva jooksul.
- Eestis pikemaajaliseks viibimiseks ja õppimiseks on vajalik taotleda viisat (kuni 12 kuud) või elamisluba (planeeritud viibimise aeg pikem kui 12 kuud).
- Eestis õppijad võivad töötada Eestis, tingimusel, et töötamine ei takista välismaalase õppimist Eestis. Erinevalt Ühendkuningriigist, on Eestis ja teistes Euroopa Liidu riikides antud õigus, pärast õppeprogrammi läbimist, jääda riiki kuni 270 päevaks töö otsimise või ettevõtte alustamise eesmärgil.
- Eestis on kõrgkooli lõpetanutel õigus asuda Eestis tööle samadel tingimustel nagu Eesti elanikel ja neile ei kohaldu välismaalastele üldiselt nõutav vähemalt Eesti keskmise palga nõue või sisserände piirarv.

Ühendkuningriigis on EL-i kodanike liikuvus sätestatud järgmiselt:

- Ühendkuningriik kasutab praegu kõigi riikide puhul ühesugust sisserändesüsteemi, mis pakub erinevaid viisavõimalusi üliõpilastele ja teatavatele töötajatele (eelkõige

⁴ [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2021. aasta direktiiv \(EL\) 2021/1883, mis käsitleb kolmandate riikide kodanike kõrget kvalifikatsiooni nõudva töö eesmärgil riiki sisenemist ja seal elamise tingimusi.](#)

⁵ [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta direktiiv \(EL\) 2016/801 kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse, õpilasvahetuse programmides või haridusprojektides osalemise ja au pair'ina töötamise eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta.](#)

⁶ [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/98/EL kolmandate riikide kodanikele liikmesriigis elamist ja töötamist võimaldava ühtse loa taotlemise ühtse menetluse ning liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandatest riikidest pärit töötajate ühiste õiguste kohta.](#)

⁷ [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrus \(EL\) 2018/1806, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud.](#)

teadlased ja akadeemikud, oskustöölised, tervishoiutöötajad ja hooajatöötajad põllumajandussektoris) ning teatavatel juhtudel ka vabatahtlikele. *Au pair*-ide jaoks ei ole eraldi viisat.

- Õppimiseks viisat taotlevad välismaalased peavad tasuma nn tervishoiu lisatasu (*Health Surcharge*) 1035 naela aastas.
- Kõrgkooli lõpetanud, kes viibivad Ühendkuningriigis, saavad taotleda õpingute järgset viisat (*post-graduate visa*) üldjuhul kaheks, doktoriõppe lõpetanud kolmeks aastaks.
- Üliõpilastel on õigus töötada Ühendkuningriigis õpingute ajal üldjuhul kuni 20 h nädalas, õpingute välisel perioodil täistööajaga.
- EL-i kodanikud võivad külastada (st mitte koolituse või töö eesmärgil) Ühendkuningriiki viisavabalt ja viibida seal kuni kuus kuud.

Kavandatava EL-i ja Ühendkuningriigi vahelise noorte liikuvust käsitleva lepingu eesmärk on kõrvaldada mõned peamistest takistustest noorte liikuvusele, mis tulenevad ülalmainitud EL-is ja Ühendkuningriigis praegu kohaldatavatest õigusnormidest. Lepe oleks vastastikune, st sellest saaksid kasu kõik EL-i kodanikud ja kõik Ühendkuningriigi kodanikud. Seeläbi on võimalik vältida erineval alusel kohtlemist, mis tekiks juhul, kui vaid valitud liikmesriigid sõlmiks kahepoolseid lepinguid Ühendkuningriigiga noorte liikuvuse edendamiseks.

Käesoleva nõukogu otsusega **antakse Euroopa Komisjonile mandaat alustada EL-i nimel läbirääkimisi Ühendkuningriigiga noorte liikuvust käsitleva leppe üle**. Läbirääkijana on Euroopa Komisjon kohustatud juhinduma kinnitatud läbirääkimiste juhistest (nõukogu otsuse lisa 1) ning konsulteerima selleks määratud komiteega. Tasub rõhutada, et kavandatava lepinguga ei anta Ühendkuningriigi kodanikele vaba liikumise põhivabaduse hüvesid (EL kodanike vaba õigus asuda teise liikmesriiki elama, õppima, tööle, jne), mis kehtivad EL-i liikmesriikidele.

Euroopa Komisjoni **läbirääkimiste juhised** keskenduvad järgmistele pidepunktidele:

- isikuline kohaldamisala piirneb noorte EL-i ja Ühendkuningriigi kodanikega, kes on näiteks 18–30aastased;
- riigis viibimise aeg on piiratud mõistlikul määral (nt neli aastat);
- liikuvus ei ole seotud ühe eesmärgiga, vaid seda saab kasutada mitmesugustel eesmärkidel, nt töötamiseks, õppimiseks, koolituseks/praktikaks (sealhulgas EL-i haridusprogrammi raames), teadusuuringuteks, vabatahtlikuks tegevuseks, muuks tegevuseks või lihtsalt külastamiseks/reisimiseks riigis viibimise ajal;
- liikuvuse suhtes ei kohaldata kvoote;
- kohaldatakse ühiseid riiki lubamise tingimusi ja liikuvuslepinguga hõlmatud isik täidab neid tingimusi kogu viibimisaja jooksul;
- taotluste tagasilükkamise asjakohased põhjused;
- asjaomased riiklikud asutused kontrollivad tingimuste täitmist ja tagasilükkamise põhjuste puudumist vastuvõtumenetluses enne liikuvuse kasutamist;
- liikuvus EL-i kehtib ainult liikmesriigis, kes andis Ühendkuningriigi kodanikule loa, st ühe liikmesriigi antud luba ei võimalda liidusisest liikuvust teise liikmesriiki;

- liikuvuslepinguga hõlmatud isikuid koheldakse võrdselt kodanikega vähemalt töötingimuste, sealhulgas töötasu ja töölt vabastamise, tervishoiu ja tööohutuse, ühinemisvabaduse, teatavate hariduse ja kutseõppe aspektide, maksusoodustuste (kui isik on maksuresident) ja tööhõiveametite pakutavate nõustamisteenuste osas;
- tagatakse võrdne kohtlemine ka kõrghariduse õppemaksude puhul. See kehtib ka muude viisavõimaluste kasutajate kohta;
- loobutakse Ühendkuningriigi tervishoiu lisatasu võtmisest liikuvuslepinguga hõlmatud liidu kodanikelt;
- tingimused perekonna taasühinemise õiguse kasutamiseks liikuvuslepinguga hõlmatud isiku poolt;
- uus leping ei tohi piirata kaubandus- ja koostöölepingus sätestatud sotsiaalkindlustuse koordineerimise normide kohaldamist, topeltmaksustamise vältimise normide kohaldamist, piire ületavate isikute kontrolli (sealhulgas reisihõlbustusmeetmeid) ning piiri ületanud isiku registreerimisnõudeid.

Õiguslik alus: Menetlusõiguslik alus nõukogu otsusele, millega antakse luba alustada läbirääkimisi EL-i ja Ühendkuningriigi vahelise noorte liikuvust käsitleva lepingu üle, on EL-i toimimise lepingu artikli 218 lõiked 3 ja 4 (Komisjon või välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja võib välisasjade võib anda soovitusi nõukogule läbirääkimiste alustamiseks ja nõukogu võtab vastu otsuse läbirääkimiste alustamiseks ning võib anda läbirääkijale juhiseid).

Noorte liikuvust käsitleva lepingu materiaaõigusliku aluse saab kindlaks määrata alles läbirääkimiste lõpus, kui on esitatud lepingu kavand. Põhimõtteliselt kuulub vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala EL-i ja liikmesriikide jagatud pädevusse. EL-i toimimise lepingu artikli 79 lõike 2 punktidega a ja b antakse EL-ile õigus võtta meetmeid liikmesriigis seaduslikult elada soovivate (sealhulgas perekonna taasühinemise eesmärgil) kolmandate riikide kodanike liikmesriiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta ning EL on seoses teatavate isikute kategooriatega seda õigust juba teostanud viisil, mis ei piira liikmesriikide õigust määrata kindlaks nende territooriumile töö otsimise eesmärgil siseneda lubatavate kolmandate riikide kodanike arv.

Lepingu lõplik sisu selgub läbirääkimiste tulemusena ja Euroopa Komisjon taotleb lepingu allkirjastamiseks mandaadi eraldiseisvalt. Kavandatav leping muutub allkirjastamise järel eelmainitud EL-i ja Ühendkuningriigi vahelise kaubandus- ja koostöölepingu lisalepinguks. Samas ei tohi antud leping piirata EL-i õiguse ja liikmesriikide õigusnormide kohaldamist, millega nähakse ette seadusliku rände võimalused, st lepinguga tuleks mõlema lepinguosalise olemasolevate rändevõimaluste kõrvale luua täiendav rändevõimalus. Samuti ei tohi see piirata liidu ja liikmesriikide alalise/pikaajalise elaniku staatuse saamist reguleerivate õigusnormide kohaldamist.

Menetlemise hetkeseis: Esimene arutelu toimus UK töögrupis 26. aprillil 2024, hetkel pole edasine menetlustempo ja eeldatav jõudmine liikmesriikide alaliste esindajate tasandile veel teada. Läbirääkimisi saab alustada alles pärast üldvalimisi Ühendkuningriigis.

4. Eesti seisukohad ja põhjendused

4.1. Eesti toetab nõukogu otsuse eelnõu ning sellele lisatud läbirääkimisjuhiseid, mille eesmärk on anda Euroopa Komisjonile mandaat läbirääkimiste alustamiseks Ühendkuningriigiga noorte liikuvust käsitleva leppe üle. Ühtne lähenemine on oluline, et tagada EL-i liikmesriikide noortele võrdsed võimalused ja praeguse koostööraamistikuga võrreldes soodsamad tingimused õppimiseks ja õppepraktikaks Ühendkuningriigis.

Selgitus: EL-i tasandil sõlmitav kokkulepe võimaldab Schengeni alal saavutada ühtsed reeglid noorte, 18-30, liikuvuseks, aidates kaasa selgema ja parema õigusruumi kujundamisele. Leping annaks Eesti nooretele samaväärsed võimalused õppida, töötada või saada praktikat Ühendkuningriigis, nagu Ühendkuningriigi kodanikel Eestis või teistes EL-i riikides.

Eesti jaoks on EL-i tasandil lepingu sõlmimine olulisem, kuna Ühendkuningriigi kodanike arv, kes õpivad Eestis, on väga väike võrreldes Eesti üliõpilastega Ühendkuningriigis.

EL-i üliõpilasi õppis 2021/2022 õppeaastal Ühendkuningriigis⁸ kokku üle 120 000. Neist valdav enamus oli üheksast EL-i liikmesriigist: Prantsusmaa (11 870), Itaalia (11 320), Hispaania (10 325), Saksamaa (9915), Iiri (9855) Rumeenia (8915), Poola (7919), Kreeka (7100), Portugal (6170). Eesti üliõpilasi õppis Ühendkuningriigis samal ajal kokku 615. Ühendkuningriik on olnud Eesti kodanike jaoks atraktiivne sihtkoht õppimiseks. Eesti riiklike skeemidega õpivad Ühendkuningriigis käesoleval õppeaastal noore õpetlase stipendiumiga (kõrghariduse esimesel astmel) 17 inimest ning Kristjan Jaagu stipendiumiga kraadiõppes (magistrandid ja doktorandid) 8 inimest. Samuti käesoleval õppeaastal alanud õpirännetes (nii õppimine kui praktika) on Ühendkuningriigis osalenud 36 üliõpilast. Lisaks osaleb ka vähesel määral kutseõppureid praktil, nt 2023. kalendriaastal alanud rännetes on Ühendkuningriigis välispraktilal osalenud kokku 10 kutseõppurit.

Ühendkuningriigi kodanikel oli kehtivaid elamislube õppimiseks⁹ EL-is kokku 17 197 seisuga 31.12.2022 (s.t mitte ainult üliõpilased), millest peamised riigid olid Hispaania (u 8700), Prantsusmaa (1700), Poola (1200), Holland (1100), Rootsi (600).

EL-i tasandil ei ole sõlmitud nn noorte liikuvuse kokkuleppeid kolmandate riikidega v.a [ERASMUS+](#). Eestil on sõlmitud sarnased noorte liikuvuse lepped Austraalia¹⁰, Kanada¹¹ ja Uus-Meremaaga¹². Näiteks Kanadaga sõlmitud kokkuleppe raames on Eestis külastas Eestist 2022. a kaks Kanada kodanikku, kuid Kanadat külastas kokkuleppe raames 51 Eesti kodanikku.

4.2. Peame oluliseks, et kavandatav noorte liikuvuse kokkulepe keskenduks esmatähtsana õppimise ja õppepraktika võimaluste parandamisele vastastikususe põhimõttel ning noorte töötamise soodustamine kavandatava liikuvuse ajal oleks teisejärguline eesmärk.

⁸ [Ühendkuningriigi Kõrghariduse Statistika Agentuur \(Higher Education Statistics Agency\)](#)

⁹ [Kõikide elamislubade aluste koondstatistika lähtuvalt alusest, kehtivuse pikkusest ning kodakondsusest \(Eurostat, 31.12.2023 seisuga\)](#)

¹⁰ [Eesti Vabariigi valitsuse ja Austraalia valitsuse vastastikuse mõistmise memorandum töötamisõigusega turismivõimaluste kohta](#)

¹¹ [Eesti Vabariigi valitsuse ja Kanada valitsuse noortevahetuse kokkulepe](#)

¹² [Eesti Vabariigi valitsuse ja Uus-Meremaa valitsuse töötamisõigusega turismi käsitlev kokkulepe](#)

Selgitus: kuna kavandatava lepinguga luuakse eriskeem, mis on eeldatavasti soodsam üldisest riiki saabumise ja õppimise/töötamise süsteemist, siis on väga oluline, et läbiräägitav liikumisskeem jääks raamidesse, milleks see on kavandatud. Liikmesriigil on kohustused oma kodanike tööhõive osas, mistõttu tehtavad soodustused ei tohiks moonutada Eesti tööjõuturgu. Kui Ühendkuningriigi kodanikud, kes on sisenenud loodava noorte liikumisskeemi alusel, soovivad jätkata Eestis või mõnes teises liikmesriigis elamist, on neil võimalik taotleda tavakorras elamisluba vastavalt eesmärgile, kas õppimiseks, töötamiseks, pererände eesmärgil, jne ning jätkata elamist liikmesriigis teisel õiguslikul alusel. Liikmesriikidel säilib õigus teha lihtsustusi sisserände reeglites, et soodustada teatud välismaalaste kategooriate riiki elama asumist, mistõttu suurema paindlikkuse eesmärgil ei ole põhjendatud sisserände reeglite reguleerimine väga ulatuslikult rahvusvaheliste lepetega. Eesti on juba teinud Ühendkuningriigi kodanikele soodsamaid erandeid Eestisse tööle asumise üldistest nõuetest ning Ühendkuningriigi kodanikud ei kuulu sisserände piirarvu alla. Samuti on Eesti teinud soodustusi Eestis kõrgkooli lõpetanud välismaalastele, kes saavad asuda Eestis tööle ilma üldiselt kohalduva keskmise palga nõudeta.

4.3. Eesti toetab põhimõtet, et lepinguga hõlmatud noored peavad vastama EL-i saabumise ja viibimise üldistele tingimustele, et tagada siseturvalisus ning mitte koormata vastuvõtivate liikmesriikide sotsiaalsüsteemi.

Selgitus: Kavandatavas lepingus peab lähtuma ühtsetest minimaalsetest tingimustest EL-i sisenemiseks, mis hõlmavad kehtivat reisidokumenti, tervisekindlustust, piisavaid elatusvahendeid või tagatist, et katta ära riiki saabumise, riigis elamise ja lahkumise kulud. Liikmesriikidele peab jääma piisav paindlikkus ja võimalus keelduda isiku riiki lubamisest, kui isik võib ohustada avalikku korda või riigi julgeolekut.

5. Otsuse eelnõu vastavus subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõttele

Selleks, et tagada kõikide EL-i liikmesriikide kodanike võrdne kohtlemine, on vajalik läbirääkimistesse astumine terve EL-i nimel. Selleks on vajalik EL-i tasandi lähenemine, mida ei ole võimalik saavutada liikmesriikide tasandil. Tulenevalt Euroopa Ülemkogu 2018. aasta suunistest, võimaldaks EL-i tasandi tegutsemine saavutada olulisi hüvesid noorte liikuvuse parandamise valdkonnas, nagu näiteks: liikuvuslepinguga hõlmatud isikute kvootide puudumine; kaalutusõigusel põhinevate viisataotlusmenetluste vältimine; liikuvusperioodi pikkus kõlblikkusperioodi jooksul; riigis viibimise eesmärkide ring; võimalus, et liikuvuslepinguga hõlmatud isikutega võivad kaasas olla lähedased pereliikmed; EL-i kodanikke koheldakse paljudel juhtudel võrdselt Ühendkuningriigi kodanikega. Liikmesriikide paralleelsed läbirääkimised Ühendkuningriigiga neid eesmärke ja põhimõtteid ei tagaks, mille tõttu võib hinnata algatust vastavaks subsidiaarsuse põhimõttele.

Kavandatav lepe annab noortele EL-i kodanikele selge, lihtsa ja kulutõhusa võimaluse liikumiseks Ühendkuningriiki. See tooks asjaomastele kodanikele selgust, erinevalt praegusest olukorrast, kus on mitu erinevat võimalust Ühendkuningriigi viisa taotlemiseks. Need võimalused on piiratud (nt on kehtestatud kvoodid, lubatud viibimise aeg on liiga lühike, kaasa ei tohi võtta pereliikmeid) ja kulukad (suured viisatasud, tervishoiu lisatasu). Samuti püütakse konkreetselt kõrvaldada põhitakistusi, millega EL-i noored kokku puutuvad, (nt seoses

õppemaksudega või praktikaga EL-i õpingute raames), mida muud võimalused (nt Ühendkuningriigi noorte liikuvuse kava) ei käsitle. Kavandatav lepe, mille läbirääkimise juurde asutakse, ei lähe kaugemale kavandatavast eesmärgist, mille tõttu **võib hinnata algatust üldiselt vastavaks ka proportsionaalsuse põhimõttele**. Täpsem proportsionaalsuse hindamine on võimalik läbirääkimiste käigus konkreetsete meetmete arutamisel. Läbirääkimiste tulemus esitatakse liikmesriikidele kinnitamiseks eraldi otsusena.

6. Otsuse majanduslikud, sotsiaalsed ja õiguslikud mõjud

Sihtrühm: Eesti ja Ühendkuningriigi noored, kes on vanusevahemikus 18 - 30 eluaastat. Seisuga 01.05.2024 on välismaalastel kokku kehtivaid elamislube õppimiseks Eestis 1477, neist Ühendkuningriigi kodanikud omavad 10 kehtivat elamisluba (arvuliselt 28-ndal kohal). Seega lepingu sihtrühm on väike.

6.1. Sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Mõju ulatus: väike.

Lepinguga sätestatakse soodsamad tingimused noortele eelkõige õppimise ja praktika eesmärgil. Arvestades, et Eesti ei asu Ühendkuningriigi vahetus naabruses ja Ühendkuningriigi kodanike arv Eestis on väike (seisuga 01.05.2024 on kehtivaid elukoha kandeid rahvastikuregistris kokku 1477 inimest), ei ole eeldada, et lepingu sõlmimine võiks tuua kaasa Ühendkuningriigi kodanike Eestisse asumise suurt kasvu. Samas, kuna lepinguga kavandatakse üldisest liikumise tingimustest soodsamaid võimalusi, siis võib eeldada, et taoline noorte liikuvuse lepe tõstab huvi Eestis ja EL-i riikide õppimise ning praktika vastu. Kuna võimalik leping hõlmab ainult Ühendkuningriigi kodanikke ja riik ei ole ebaseadusliku rände lähteriigiks, on ebasoovitava mõju avaldumine ebatõenäoline. Arvestades Eesti üliõpilaste järjepidevat huvi hariduse omandamiseks, on noorte liikuvust käsitleva lepingu sõlmimine oluline Eesti vaatest.

Tervikuna on sotsiaalse, sh demograafilise mõju ulatus ja mõju avaldumise sagedus ning ebasoovitava mõju esinemise risk väike.

6.2. Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Sihtrühm: Politsei ja Piirivalveamet ja Välisministeerium.

Lepingu sõlmimisega kaasneb viisade või elamislubade taotlemine õppimiseks või praktika eesmärgil Eestisse saabumiseks ning järelevalve lepingu tingimuste täimise üle. Kuna ka hetkel saavad Ühendkuningriigi kodanikud taotleda Eestisse elama, tööle ja õppima asumiseks elamisluba või viisat ja külastada Eestit ka viisavaba liikumise raames, siis võib eeldada, et lepingu sõlmimine võib suurendada vähesel määral Ühendkuningriigi kodanike huvi Eestis õppimiseks või praktilisel osalemiseks. Aastatel 2021 – 2023 taotles tähtajalist elamisluba õppimiseks Eestis 16 Ühendkuningriigi kodanikku (keskmiselt aastas u 5,3 elamisloa

õppimiseks taotlust aastast).

Võimalik leping ei too kaasa olulist täiendavat koormust 2024. a sügisest EL-s rakenduvale uuele piiriületuste süsteemile (*Entry/Exit* süsteem), kuna EL riigi viisa või elamisluba vabastab viisa või elamisloa valdajad *Entry/Exit* süsteemis registreerimise kohustusest. EL riikide lühiajalise viisa või viisavabalt liikuvad välismaalased tuleb kanda *Entry/Exit* süsteemi ja seetõttu noorte liikuvuse edendamisel võib lühiajalise viibimise ning viisa või elamisloa kättesaamise korral EL riikides, suurendada koormust rakenduvale süsteemile. Kuna *Entry/Exit* süsteemi tuleb kanda viisavabalt liikuvad välismaalased või lühiajalise viisaga EL riikidesse sisenejaid, peab süsteemi arendamisel arvestama üldise, tulenevalt ülemaailmastumisest jms välismaalaste liikuvuse suurenemisest tingitud võimaliku koormuse kasvust, mistõttu võimalik leping ei too kaasa täiendavat koormust loodavale *Entry/Exit* süsteemile ja järjekordadele EL välispiiridel.

Seega mõju riigiasutuste töökoormusele on väike.

6.3. Mõju majandusele

Sihtrühm: Ühendkuningriigi kodanikud, kes asuvad õppima või praktika eesmärgil Eestisse.

Leping hõlmab noorte, vanusevahemikus 18-30 eluaastat õppimist või praktika eesmärgil Eestis lühiajalist töötamist, mistõttu need noored ei mõjuta oluliselt Eesti tööjõuturgu. Kuna kõikidele kolmandate riikide kodanikele kohalduv EL-i õpi- ja teadusrände direktiiv, siis lepinguga ei looda üldisemalt uusi tingimusi kolmandate riikide kodanike Eestisse õppima või praktikale asumisel, v.a riigis viibimise tähtajad, võimalikud võrdse kohtlemise sätted. Kavandatava lepinguga suurendatakse Ühendkuningriigi noorte huvi õppida või saada õppepraktikat Eestis või teistes EL-i riikides ja Eesti noorte õppida või saada kogemust Ühendkuningriigis, mis aitab kaasa kontaktide loomisele Ühendkuningriigis või Eestis ning seeläbi elavdada ka Eesti majandust. Kuigi läbiräägitava lepinguga soodustatakse noorte liikuvust, avardab noorte liikuvuse lihtsustamine ka lisaks ülikoolide vahelisi kontakte ja teadustöö tegemise võimalusi osapoolle haridus või teadusasutustes.

7. Kooskõlastus

Vabariigi Valitsuse seisukohtade kujundamisel olid kaasatud Haridus- ja Teadusministeerium, Välisministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Sotsiaalministeerium, Kaitsepolitseiamet ning Politsei- ja Piirivalveamet. Tagasiside andsid Haridus- ja Teadusministeerium, Välisministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitseiamet. Tagasiside kajastub Lisas 1 – Kaasamistabel.